

ELS RECURSOS ECONÒMICS DE LA PAGESIA ALTAFULLENC: SEGONA MEITAT DEL SEGLE XVIII

INTRODUCCIÓ

Aquest article va sorgir d'un treball de curs indicat pel Dr. Salvador-J. Rovira i Gómez a l'assignatura "Història social de l'Edat Moderna", impartida a la Facultat de Lletres de la Universitat Rovira i Virgili. El Dr. Rovira ens va proposar el buidat de documentació referent als pagesos d'Altafulla, per tal d'aconseguir un coneixement més exhaustiu dels recursos econòmics de la pagesia altafullenca de la segona meitat del s. XVIII.

La investigació s'ha realitzat a l'Arxiu Històric de Tarragona a partir d'una mostra de 113 capítols matrimonials compresos entre els anys 1756 i 1799, relatius a la localitat d'Altafulla.

La utilització de capítols matrimonials com a font del nostre estudi, respon al fet que aquests són més un règim que un contracte, ja que eren la llei fonamental o la constitució a través de la qual es regien les relacions jurídiques i econòmiques creades pel futur matrimoni.

Per tal de fer aquesta aproximació ens hem basat en els capítols matrimonials dels pagesos altafullencs i hem seguit la metodologia emprada pel Dr. Rovira en els seus treballs sobre la gent de mar d'Altafulla, Torredembarra i Cambrils el segle XVIII; és a dir, tractament dels recursos econòmics a través dels dots; procedència i mobilitat social, i manteniment de l'ofici patern.

RECURSOS ECONÒMICS

En la societat de l'Àntic Règim, l'atorgament de capítols matrimonials era una pràctica molt generalitzada. El contracte matrimonial es feia abans o després del casament, davant del notari. En aquest document jurídic es transmetia el patrimoni familiar i s'establia el règim econòmic i, al contrari que en els testaments, el pactes eren irrevocables.

A Catalunya, la nupcialitat tenia una funció social i econòmica molt clara: *garantir la continuïtat familiar a través de la descendència i mantenir la propietat*. Normalment, per assegurar el status sòcio-econòmic, el matrimoni es pactava entre famílies amb similar poder adquisitiu i nivell sòcio-professional semblant, és a dir, pagesos amb pagesos, menestrals amb menestrals, etc. Això no vol dir que no es produïssin casaments creuats, com trobem a Altafulla, però gairebé sempre hi ha una afinitat econòmica.

En els contractes matrimonials era important establir el dot de la núvia: la quantitat, les condicions de lliurament, etc. La quantia era molt variable i no sempre en metàl·lic. En concepte de dot també podien lliurar-se mobles, vestits, joies, terres, cases, etc.

L'aportació del dot per la dona tenia la seva correspondència masculina en l'**aixovar** (dot que el marit aportava a la pubilla a l'hora de casar-se), i l'**escreix** (una mena de dot aportat per l'home com a premi a la virginitat de la dona).

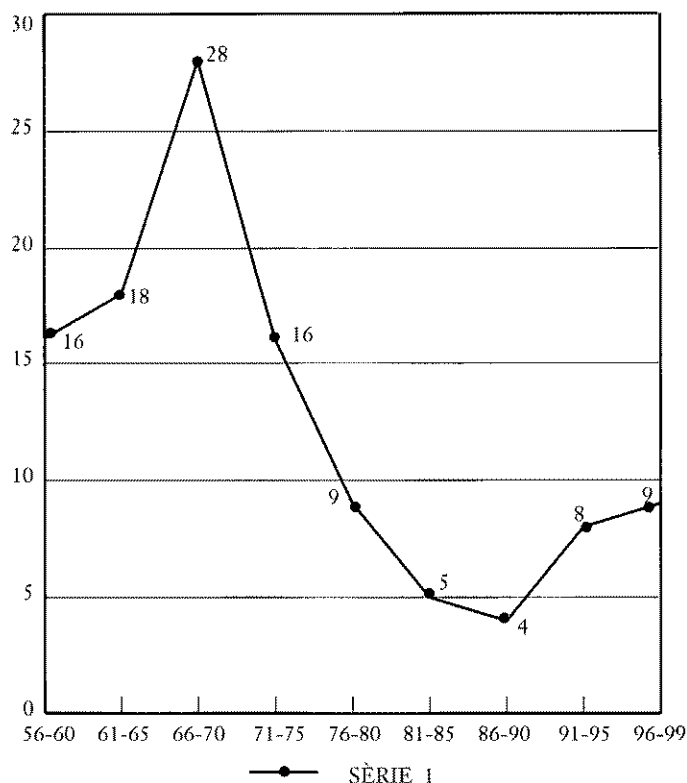
Els hereus i les pubilles contribuïen al matrimoni amb el patrimoni familiar, tret de la **llegítima**, és a dir, *la part del patrimoni que es repartia obligatòriament i igual entre tots els fills i filles (d'aquí sortia el dot dels fills cabalers)*.

Per conèixer la situació econòmica del pagesos d'Altafulla s'han analitzat 113 capítols matrimonials atorgats entre els anys 1756 i 1799. D'aquests capítols només s'ha tingut en compte el dot de les filles i els fills cabalers i l'escreix, ja que en el cas dels hereus i les pubilles no s'especifica la quantitat rebuda en béns mobles i immobles perquè s'entén que perceben tot el patrimoni familiar.

A partir d'aquest estudi podem fer-nos una idea de quin era el poder adquisitiu dels pagesos altafullencs la segona meitat del segle XVIII.

L'observació del quadre número 1, permet advertir que la contractació de capítols matrimonials és considerable fins al quinquenni 1771-1775, i com a partir de l'any 1776 disminueix progressivament i arriba al seu punt més baix en el quinquenni 1786-1790. A partir del 1791 hi ha un

augment moderat. Aqueix descens pot ser atribuït a les èpoques de crisi econòmica i a les guerres d'aquests anys que provocaren una disminució dels matrimonis.

ELS DOTS DE LES FILLES DE PAGÈS D'ALTAFULLA

Dels 113 capítols matrimonials localitzats, només considerem els 82 corresponents a filles de pagès d'Altafulla. D'aquests, 67 estan valorats en diners i 12 corresponen a pubilles, amb la qual cosa els capítols no especifiquen el dot, i només una filla de pagès, Cecília Pijoan i Constantí,

l'any 1759 rep un bé immoble que no ha estat valorat. En un altre cas es desconeix el dot.

Lliures	6-60	61-65	66-70	71-75	76-80	81-85	86-90	91-95	96-99	Total
1-15	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2
16-30	3	3	5	4	4	1	1	3	1	25
31-45	—	2	2	—	—	1	—	2	—	7
46-60	1	1	4	1	—	—	—	—	2	9
61-75	1	—	—	—	—	1	—	—	1	3
76-90	1	—	1	—	—	—	—	—	—	2
91-105	2	1	—	1	2	—	—	1	1	8
121-135	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
136-150	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
181-195	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
196-210	—	1	1	—	—	—	1	—	—	4
246-260	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
300 i +	—	—	1	1	2	—	—	—	—	4
Total	9	10	15	9	8	3	2	7	5	68
Total lliures	700	652	1.368	770	960	140	230	425	295	5.540

El quadre precedent ens mostra la capacitat dels pagesos d'Altafulla a partir dels dots que lliuren a les seves filles.

Entre 1756 i 1799 el capital dels dots és de 5.540 lliures que, dividit entre els 68 capítols, ens dona una mitjana de 81 lliures barceloneses. Així, doncs, podem dir que 22 dots (32%) estan per sobre de la mitjana, i la resta per sota (68%). Si 46 capítols oscil·len entre les 12 i les 75 lliures està clar que la majoria dels pagesos tenien un nivell econòmic baix.

Els dots normalment es lliuraven en metàl·lic, però a vegades també se cedien, juntament amb els diners, altres propietats i drets. A Altafulla s'empra la segona opció en vuit capítols que cal esmentar:

Maria Canals i Pijoan (1762). Aporta al matrimoni 25 lliures i un pati valorat en 25 lliures.

Cecília Valencià i Gatell (1764). Hom la dota amb 65 lliures i un pati.

Rita Arall i Virgili (1765). El seu dot consisteix en vuit anys d'habitació. Els pares es comprometen a pagar 5 lliures anuals en cas de no poder mantenir el matrimoni.

Josepa Argilagué i Armengol (1765). Rep dels seus pares 12 lliures les quals li seran pagades amb dos anys d'habitació.

Antònia Marquès i Noet (1766). La doten amb 400 lliures i els redits d'una causa pia.

Francesca Argilagué i Armengol (1767). Li donen 30 lliures i dos anys d'habitació.

Rita Arall i Virgili (1767). El seu pare li promet vuit anys d'habitació valorats en 48 lliures. En cas de no poder habitar la casa, els pares d'ell prometen pagar 4 lliures cada any fins arribar a les 48 lliures. Amb anterioritat, a l'any 1767, Rita Arall ja havia establert capítols matrimonials (1765); això ens fa pensar que el matrimoni anterior no es va arribar a celebrar.

Paula Ferrer (1775). Amb 15 lliures i els redits d'una causa pia.

En els 82 capítols, inclosos els de les pubilles, el dot en propietats mobles i immobles va acompanyat sempre de robes i vestits.

Un aspecte a destacar és la davallada de l'import dels dots a partir de la dècada dels 80; que és molt forta si la comparem amb les quantitats més elevades del tercer quart de segle. Hem de tenir en compte que entre 1793 i 1795, la monarquia espanyola estarà en guerra amb la República Francesa i, a partir de 1797 les hostilitats es mantindran amb Gran Bretanya. Ambdós aspectes resultaran negatius per Catalunya. El primer per qüestions de proximitat geogràfica, que obligaran el Principat a organitzar-se defensivament. El segon per motius econòmics, ja que el bloqueig anglès al comerç americà perjudicarà, entre d'altres, el pagès català.

ELS DOTS DE LES FILLES DE PAGÈS QUE NO SÓN D'ALTAFULLA

Les filles de pagès de fora vila i que es casen a Altafulla amb pagesos són 14; de les quals només una, que és vídua, té com a dot una propietat, concretament una peça de terra. Les 13 filles restants disposen de diners i

robes. Cal dir també que, en dos casos, el dot en metàl·lic s'acompanya de les rendes d'una causa pia.

Lliures	56-60	61-65	66-70	71-75	76-80	86-90	Total
1-15	—	1	1	—	—	—	2
16-30	—	—	1	—	—	—	1
31-45	—	1	1	—	—	—	2
46-60	1	—	—	—	—	—	1
61-75	1	—	—	—	—	—	1
76-90	—	—	1	—	—	—	1
100 i +	—	1	1	1	1	1	5
Total capítols	2	3	5	1	1	1	13
Total dots	130	155	260	300	500	100	1.445

Els 13 capítols matrimonials abans mencionats sumen un total de 1.445 lliures, la qual cosa suposa una mitjana aproximada de 111 lliures, bastant més alta que la d'Altafulla. Aquesta diferència es deu a un dot de 300 lliures i un altre de 500 lliures, ja que entre els dos suposen més de la meitat de la quantitat total. Així, doncs, tenim que 10 dots, que oscil·len entre les 15 i les 100 lliures (77%), queden per sota de la mitjana i només dos la superen (15%).

Si fem una anàlisi per anys d'aquestes quantitats, veiem que el fenomen és semblant al de les filles de pagès d'Altafulla: a partir de 1780 no es produeix cap matrimoni, excepte entre 1786 i 1790 en què només es localitza un capítol. Les causes són les mateixes, la guerra amb França i la crisi econòmica.

EL DOT DE LES FILLES D'ALTAFULLA D'ORIGEN NO PAGÈS

En aquest apartat ens centrarem en les filles de menestrals, gent de mar i d'altres (comerciants, cirurgians, etc.) que es casen amb pagesos altafullencs, i, conseqüentment, passen a formar part de la classe pagesa.

S'han localitzat 16 capítols, 14 dels quals estableixen el dot en diners i robes. D'aquests, un cas rep, a més de 25 lliures, dos anys d'habitatge (Isabel Trémol i Oliva, 1770). Dels dos restants, una noia és dotada

amb un pati i tres anys d'habitació (Rosalia Pasqual i Font, 1769) i l'altra amb tres caixes de roba (Rosalia Fuster i Batlle, 1765).

Lliures	56-60	66-70	71-75	81-85	86-90	91-95	96-99	Total
1-15	1	–	–	–	–	–	1	2
16-30	1	1	–	–	–	–	1	3
31-45	1	–	–	–	–	–	–	1
46-60	–	–	–	1	–	–	–	3
61-75	–	–	2	–	–	–	–	–
76-90	–	–	–	–	1	–	–	1
250 i +	–	1	–	1	–	1	1	4
Total capítols	3	2	2	2	1	1	3	14
Total dots	85	275	105	698	80	400	328	1.971

Els dots d'aquests 14 capítols matrimonials sumen 1.971 lliures, quantitat que ens dona una mitjana de 140 lliures. Es tracta d'una xifra molt elevada si la comparem amb els casos anteriors; hem de tenir en compte, però, que quatre dots oscil·len entre les 250 i les 650 lliures, mentre que els 10 restants se situen entre les 25 i les 55 lliures. Tot i que l'origen d'aquestes noies no és pagès podem observar com la situació econòmica és molt similar a la de les filles dels pagesos. Llevat de dos casos molt puntuals referits a comerciants i que per això podem deduir que gaudien d'un bon nivell econòmic, ja que són capaços de dotar les seves filles amb 400 i 650 lliures cadascú. Això ens demostra que els matrimonis es pactaven entre famílies de condició social i econòmica afí, sense que fos imprescindible la procedència d'un mateix grup social.

L'ESCREIX

Com ja hem dit, l'escreix és una mena de dot que l'home aporta com a premi a la virginitat, i que la dona conserva mentres no es torna a casar. Així, les vídues casades en segones núpcies no el perceben.

La quantitat sempre era fixada en proporció al dot, normalment la meitat o un terç de la contribució femenina al matrimoni. A Altafulla no trobem una proporció estable, ja que es troben situacions on l'equivalència és d'un terç, d'un quart o inferiors. Només apareixen tres capítols on l'escreix representa la meitat del dot:

Antònia Llorens i Camps, que amb 30 lliures de dot en rep 15 d'escreix.

Paula Pijoan i Guàrdia, que per 200 lliures de dot en rep 100 d'escreix.

Maria Baradat i Batlle, que amb 400 lliures de dot en rep 200 d'escreix.

El cas de **Rosa Marquès i Figueres** és l'únic en què la dona rep un escreix superior al dot que ella aporta (100 lliures d'escreix per 70 de dot).

El que és cert és que els escreixos més alts corresponen als de més quantia, i a l'inrevés, els més baixos als de menor quantia. Per tant, dit això, podem afirmar que a Altafulla l'escreix no deixa de ser un complement al dot, del tot simbòlic.

Dins l'escreix podem establir tres classificacions:

A) Filles de pagès d'Altafulla.

B) Filles de pagès que no són d'Altafulla.

C) Filles d'Altafulla d'origen no pagès.

A) El dot d'aquestes suma 5.540 lliures i l'escreix 1.128 lliures i 12 sous, la qual cosa representa una propoció aproximada de 20 lliures d'escreix per cada 100 de dot.

B) El dot de les filles de pagès que no són d'Altafulla suma 1.445 lliures i l'escreix 151 lliures i 10 sous, la qual cosa representa una proporció aproximada de 10 lliures d'escreix per cada 100 de dot.

C) El dot d'aquestes suma 1.971 lliures i l'escreix 488 lliures i 10 sous, la qual cosa representa una proporció aproximada de 25 lliures per cada 100 de dot. En aquest apartat la proporció és més alta perquè s'hi concentren els dots més alts.

L'escreix no sempre es pagava en diners. A Altafulla es *dóna*, com a cas curiós, el de **Pere Planas**, pagès vidu, que alhora de fer escreix a **Teresa Bellvé**, estableix que "*Si viu de ell viuda Theresa -li dix- lo aposento prop de la cuina y la servitut de la cuina per fer foc y per lo demes necessitara, y ab sos entradas y exidas de la porta principal de la casa que lo dit Pere Planas te y posseheix al Arreval de dita vila de Altafulla*"⁽¹⁾.

Pel que fa a les vídues, el dret català en aquells temps era bastant reaci al matrimoni en segones núpcies, sobretot pel que fa a la dona. Quan una dona quedava vídua no podia tornar-se a casar fins passat un

1. A.H.T. Caixa 11. Núm. 4407. Foli 229v.

any; si ho feia perdia, la tutela dels fills i el dret a succeir-los, i així mateix l'usdefruit que tingués dels béns del primer marit (GARCÍA CÁRCEL, 1990).

Malgrat els impediments legals, tant els homes com les dones, sobretot si havien quedat vidus en edats joves, tornaven a casar-se.

A Altafulla, dels 113 capítols matrimonials de què disposem per a la segona meitat del segle XVIII, 7 corresponen a dones vídues en segones núpcies. D'aquestes, 4 es casen amb homes també vidus:

Teresa Aguadé i Ferrando es casa amb **Francesc Bellvé i Pijoan**.

Antònia Gatell i Alujas es casa amb **Anton Rull i Pijoan**.

Caterina Barado i Ferrera es casa amb **Jaume Figuerola**.

Teresa Arall i Vallvé es casa amb **Francesc Rovira i Vas**.

L'únic aspecte que les diferencia de la resta de dones és el fet de no rebre l'escreix per part dels seus marits.

ELS DOTS DELS CABALERS PAGESOS D'ALTAFULLA

Dels 66 pagesos d'Altafulla analitzats, 23 són hereus i 43 són cabalers. Bàsicament ens centrarem en els capítols matrimonials anomenats externs, ja que hi podem trobar informació que especifica els seus recursos econòmics. Tot i que aquesta informació referent a l'economia no apareix en els capítols dels hereus, ens sembla que són documents d'una riquesa informativa directa quant a comportaments familiars, i indirecta en l'aspecte social. Veiem, doncs, algunes d'aquestes qüestions en els capítols del hereus.

És tradicional instituir hereu en capitulacions matrimonials. En aquestes, el pare del nuvi nomena hereu el seu fill, amb la finalitat que es quedi a la casa paterna fins que, a la mort del pare, es fa efectiu l'heretament. El nomenament d'hereu únic respon a la idea d'evitar la dispersió de l'herència, en detriment de la resta de fills i filles, els quals són compensats amb el dot o els drets lligitaris, que es paguen en metàl·lic o en béns mobles o immobles, sempre que sigui possible.

L'hereu succeeix el pare fent-se càrrec del patrimoni familiar i amb l'obligació de transmetre'l en la seva integritat a la següent generació; ja que el fet primordial és conservar el nom i el patrimoni per via paterna.

El fill casat no té cap dret efectiu immediat sobre els béns i el patrimoni de la casa, ja que depèn dels seus pares. Això es posa de manifest en el pactes capitulars: els pares tenen l'obligació de sostenir els cònjuges

esdevenidors, així com els seus fills, “*provehintlos ab tots los aliments de menjar y beure, calsar y vestir, tan en sanitat com en malaltia*”⁽²⁾.

A més, els pares es retenen i reserven l'usdefruit dels béns durant la seva vida. En els capítols matrimonials de **Pere Soldevila i Papiol**, els seus pares es retenen la quantitat de “*quaranta lliuras so es vint lliuras lo expresat Pere Soldevila y las restants vint lliuras la referida Maria Soldevila*”⁽³⁾. Fins i tot –i això és molt representatiu de la religiositat de l'època–, es retenen quantitats “*per enterros, actes funerals y sufragis de llurs animas*”⁽⁴⁾, com és el cas de les 15 lliures que es reserven els pares de **Pere Soler i Alomar**.

L'hereu s'ha d'encarregar dels pares, els quals es queden amb ell i així tenen un “*asseguru*” per quan siguin vells i no es puguin valer per ells mateixos (BARRERA, 1990). Nomenant un hereu es pretén que un dels fills no emigri i es quedi a casa per tenir cura dels pares “*treballant, segons sas forsas y poder a útil y profit de la casa*”. També ha de “*prestar los alimentos a la vida humana necessaris, als demes fills dels conjuges donadors*”⁽⁵⁾.

En la institució de l'hereu, l'ideal és la primogenitura masculina, és a dir, els fills tenen preferència sobre les filles que, encara que fossin primogènites, havien de deixar pas al germà per concentrar el patrimoni en una sola mà. Així mateix, entre els fills, els externs havien de cedir el lloc al germà gran. Sols un dels fills nomenats pot posar-se al front de la casa –per regla general, el primogènit–, mentre que els fadrísters han de renunciar a l'herència, dispersar-se i obrir-se camí fora de la casa paterna.

Si l'extern contrau matrimoni, els seus pares o el germà hereu li paguen el dot establert i el cabal que hagi pogut reunir treballant pel seu compte. No obstant això, encara conserva els drets de casa.

A partir d'una certa edat se'ls permet formar el seu peculí o cabal propi –d'aquí ve el nom de cabalers– amb un treball de caràcter fix o per temporades. Si no és així, els pares, potser, posen a la seva disposició algun camp, un tros d'horta, un nombre de caps de ramat, etc., perquè els treballi per compte propi i en conservi els beneficis obtinguts.

En el cas que un cabaler treballi a temps complet per la casa, se li assigna, fins a una edat avançada, una petita “soldada” –quantitat que se li suma als crèdits dotals–. En algunes comarques, el cabaler casat amb la pubilla (“pubill”) adquireix una condició secundària a la casa on entra,

2. A.H.T. Caixa 17. Núm. 4413. Foli 1.

3. A.H.T. Caixa 24. Núm. 4421. Foli 308.

4. A.H.T. Caixa 10. Núm. 4406. Foli 230.

5. A.H.T. Caixa 17. Núm. 4413. Foli 22.

rebut aliment i assistència (dret de casa). Durant uns anys, segons el que s'acorda en capítols, el "pubill" rep de la casa on ha entrat per matrimoni un sou simbòlic, com a pagament dels serveis que hi presta i del seu treball personal. Aquest sou, en realitat, no es fa en efectiu, però passa a augmentar els béns dotals del "pubill". Per exemple, en el capítol matrimonial de **Ramon Dalmau**, pagès d'Altafulla, amb **Antònia Rull**, s'estableix que Anton Rull, pare de la dita Antònia, promet donar "*per títol de despesa a Ramon cent lliures per cada un dels primers quatre anys haurà estat en casa de dit donador*"⁽⁶⁾.

Referent a la quantitat del dot dels externs, J. Faus assegura que "*es tirava per sota*", a l'hora de fixar-la en els capítols, perquè els pares temien que, arribat el moment de pagar el dot, fos impossible fer-ho sense fallida econòmica (BARRERA, 1990).

Sovint, el cabaler es queda a casa perquè l'hereu no disposa de diners per pagar el dot. Així doncs, el cabaler segueix solter sense dot, tenint dret a viure amb l'hereu i treballant per la casa. A causa de les dificultats de pagament en efectiu dels dots i drets lligitaris dels externs, s'assenyalen els terminis en què són lliurades les quantitats assignades. El fet de no posseir diners en metàl·lic és símptoma d'economia de subsistència tancada i, per tant, no folgada. En els capítols citats de **Ramon Dalmau** i **Antònia Rull**, es fixen els terminis següents: "*set lliures y deu sous lo dia de la boda a un any altres set lliuras y deu sous de dit dia a dos anys y las restants set lliureas deu sous del referit dia tres anys*"⁽⁷⁾.

Com és lògic, la quantitat dels dots depèn molt directament del status de cada casa.

El dot que s'assigna als fills és punt de referència per determinar la quantitat que haurà d'aportar la "jove" o el "pubill" i a la inversa. Amb la mateixa o major raó que la "jove" o el "pubill" necessita –si el patrimoni patern o els seus propis recursos ho permeten– un bon dot per afirmar la seva posició dintre de la casa de l'esposa. D'alguna forma intenta posar-se a l'altura d'ella en el pla econòmic, si no desitja veure menyspreada la seva identitat de baró-marit.

Malgrat que el dot que assignen els pares als cabalers intenta ser gran, aquests aporten menys diners que les noies, ja que elles són més difícils de casar, per tant, els seus dots són majors.

No sols es fixa una quantitat de diners en "lliures, sous, diners" o "rals", sinó també s'especifiquen les robes i efectes oficials que rebran en el moment de seva boda, i que es consignen un per un per evitar els plets.

6. A.H.T. Caixa 11. Núm. 4407. Foli 106v.

7. A.H.T. Caixa 11. Núm. 4407. Foli 106v.

Joan Salvat, per exemple, és dotat en els seus capítols matrimonials amb 150 lliures “*que assereix tenir ab diner efectiu; y de altra parte de vint y sinch lliuras, de la mateixa moneda*”; i a més “*llansols de bri, camises sinch de novas y sinch de usadas,*” “*calçotets*”, “*manil*” “*cuxineres*”, “*tovallons*”...⁽⁸⁾

Si el cabaler es queda vidu, pot recuperar la roba que havia aportat a la casa on havia entrat. Entre la gent del camp, el vincle matrimonial no es trenca fins que la vídua o el vidu no es torna a casar. En el cas del cabaler vidu, els pares de la núvia li donen una soldada cada any pel treball que ofereix a la casa. Aquesta soldada és més gran si ha aportat més diners.

Quan un vidu es casa per segona vegada, es diu que rep la seva esposa com a filla i, per tant, la dota. És el cas de **Pere Plana**, pagès, vidu, d'Altafulla, que en establir capítols matrimonials amb **Teresa Bellvé**, fa “*donació per noces*” de vestits i 10 lliures⁽⁹⁾.

Els manuals notariais ens faciliten el coneixement dels recursos econòmics dels cabalers en 43 capítols matrimonials. Hem considerat, a més dels cabalers fills de pagesos d'Altafulla, els cabalers pagesos establerts a la vila, de pares que no són d'Altafulla.

Els 43 dots els hem distribuït en 9 grups de capital creixent, expressat en lliures i en 9 conjunts cronològics de cinc anys cadascun, amb el resultat següent:

Lliures	56-60	61-65	66-70	71-75	76-80	81-85	86-90	91-95	96-99	Total
1-15	—	—	2	1	—	—	—	1	—	4
16-30	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1
31-45	1	1	—	—	1	—	—	—	—	3
46-63	—	—	1	1	—	2	—	—	—	4
100/115	—	—	2	—	2	—	1	—	—	5
150/165	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2
200/225	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2
226/250	—	1	2	—	—	—	—	—	—	3
370+	—	2	1	—	—	—	1	—	—	4
Total	1	5	9	2	4	3	2	1	1	28
Total lliures	40	1.405	1.614	53	454	273	510	9	225	4.583

8. A.H.T. Caixa 17. Núm. 4413. Foli 20.

9. A.H.T. Caixa 11. Núm. 4407. Foli 229v.

Observant el quadre veiem que només en 28 casos s'especifica el dot en diners. D'aquests, dos reben també béns mobles i immobles i són els següents:

Josep Pijoan i Recasens (1768). 600 lliures, mercaderies i dos matxos, valorats en 200 lliures.

Baltasar Pijoan i Llorens (1776). 200 lliures i un pati.

En els 15 capítols restants, on hi ha 7 vidus, es desconeix el dot. Cal destacar tres casos: el de Francesc Rovira i Vas que, malgrat que no aparegui el dot, s'estableix la condició, per part dels pares, d'acollir-lo a casa en el supòsit que la seva dona s'hagués d'absentar. Els altres dos casos són el de **Josep Marquès** (1796) i **Pau Arnevat**, (1798) que redoten les seves dones amb 300 i 1.600 lliures, respectivament.

D'altra banda, ens trobem que 17 dots (dels especificats en diners) corresponen al tercer quart del segle XVIII, i els 11 restants al darrer quart. Els primers donen un total de 3.112 lliures i els de l'últim quart de segle, 1.471 lliures. Per tant, els 17 dots dels anys 1756-1775 doblen amb escreix les lliures que representen els dots dels últims anys de segle. En conjunt, els 28 dots en metàl·lic sumen un capital de 4.583 lliures, amb un dot mitjà, aproximat, de 164 lliures. Nou capítols (32%), doncs, superen aquesta quantitat, mentre que la majoria (68%) es troben en una situació inferior. Els dos extrems queden representats per quatre dots, que superen les 370 lliures, davant d'altres quatre amb un capital inferior a les 16 lliures.

ELS DOTS DELS CABALERS PAGESOS D'ALTRES VILES

De 19 capítols matrimonials referents als pagesos d'altres viles, 5 corresponen a hereus i la resta a cabalers; 10 especifiquen el dot en diners, 1 rep una casa, 3 es desconeix, però d'aquests, Mariano Alegret redota la seva esposa amb 150 lliures.

Lliures	56-60	61-65	66-70	71-75	Total capítols
0-30	3	–	–	–	3
40-55	–	1	–	1	2
110	1	–	1	–	2
160	–	–	1	–	1

Lliures	56-60	61-65	66-70	71-75	Total capítols
200	—	—	—	1	1
450	—	—	1	—	1
Total capítols	4	1	3	2	10
Total lliures	195	40	720	255	1.210

Dels capítols reflectits en el quadre, el que fa referència a les 110 lliures de l'any 1758, inclou un mula.

Cal destacar el cas d'Ignasi Riera que en casar-se l'any 1771 amb una vídua cedeix al fill hereu d'aquesta 200 lliures, 89 de les quals en forma de "debitori".

Els dots atorgats suposen un capital de 1.210 lliures, és a dir, una mitjana de 121 lliures, la qual cosa ens indica que 7 pagesos (70%) estan per sota i 3 (30%) per sobre de la mitjana.

ELS DOTS DEL CABALERS D'ALTRES PROFESSIONS

En aquest apartat s'ha tingut en compte els fills cabalers no dedicats a la pagesia, però que s'han casat amb filles de pagesos d'Altafulla que no són pubilles.

Són 18 capítols matrimonials dels quals 14 són referits a gent de mar, 3 a menestrals i un és negociant. La majoria de mariners i pescadors resideixen a Altafulla, tret d'un mariner de Creixell i un de Torredembarra. Pel que fa als menestrals només un és altafullenc i la resta provenen d'altres poblacions del Camp de Tarragona, concretament de la ciutat de Tarragona i del Pont d'Armentera. L'únic comerciant és de Torredembarra.

Lliures	56-60	61-65	66-70	76-80	86-90	Total capítols
25-30	2	1	3	—	—	6
51-75	—	1	—	—	1	2
76-100	—	—	1	—	—	1
150 i +	1	2	—	1	—	4
Total capítols	3	4	4	1	1	13
Total lliures	285	375	177	700	70	1.607

Dels 5 capítols que el quadre no inclou, de 4 es desconeix el nom, i l'altre, Manuel Rius, teixidor, d'Altafulla, rep, el 1761, un patí per a desenvolupar el seu ofici.

Cal destacar dos dels 13 capítols reflectits en el quadre, concretament el de Joan Porta (1762): de les 136 lliures de dot, 100 són dels seus estalvis i 36 són cedides pels seus pares en 6 anys de manutenció; i el de Joan Gibert (1764) que, a més de 60 lliures, aporta una casa.

Els 13 dots sumen un total de 1.607 lliures que donen una mitjana de 124 lliures, quantitat sorprenent si tenim en compte que la majoria oscil·la entre les 25 i les 75 lliures. La mitjana augmenta pel fet que hi ha 4 casos –el d'un pescador, dos mariners i un negociant– que disposen de 136, 154, 210, 700 lliures, respectivament.

MATRIMONI DELS HEREUS O LES PUBILLES D'ALTAFULLA

La norma general és que els hereus o les pubilles d'Altafulla es casin amb gent que també és d'Altafulla. Només en 13 casos aquesta norma no funciona, ja que la pubilla o l'hereu, sent d'Altafulla, es casen amb gent de fora o són els forasters els hereus.

D'aquests 13 casos 4 fan referència a dones pubilles i són els següents:

1758: Teresa Huguet, pubilla, d'Altafulla es casa amb Josep Pujal i Ros de Balaguer.

1770: Maria Rius i Buire, pubilla, d'Altafulla es casa amb Joan Bellvé i Marqués, pagès de Ferran.

1770: Maria Guasch i Ramon, pubilla, vídua, d'Altafulla es casa amb Daniel Llauradó i Fuster, pagès de Molnars.

1772: Josepa Serra i Molas, pubilla, d'Altafulla es casa amb Andreu Vivas i Socias, pagès de la Riera.

Totes elles són d'Altafulla, això ens fa pensar que els seus marits aniran a viure en aquesta vila on potser ja tenien terres. El que és segur és que elles no marxaran.

Els 9 casos restants fan referència als homes. En 4 casos ells són hereus d'Altafulla, per aquesta raó no marxaran de la vila, ja que hauran de vigilar el patrimoni familiar. Són:

1762: Sebastià Borderi i Jiménez, pagès, hereu, d'Altafulla que es casa amb Maria Gené, filla de pagès d'Argilaga.

1770: Manuel Aral i Virgili, pagès d'Altafulla, hereu, que es casa amb Agnès Queralt i Tello, filla de pagès de Biure.

1772: Andreu Guasch i Gatell, pagès d'Altafulla, hereu, que es casa amb Francesca Pino i Sans, filla de pagès d'Almoster.

1793: Jaume Tarifa i Miracle, pagès d'Altafulla, hereu, que es casa amb Maria Aluges i Mercader, filla de pagès de Tamarit.

En els 5 casos restants, ells són tots de fora d'Altafulla, la qual cosa ens fa pensar que no restaran en aquesta vila sinó que marxaran a viure al seu poble per tal de tenir cura del patrimoni. Són:

1765: Joan Soler, pagès d'el Vendrell, hereu, que es casa amb Úrsula Recasens i Dalmau, filla de pagès d'Altafulla.

1770: Joan Ivern i Ramon, pagès de Tamarit, hereu, que es casa amb Maria Pijoan i Recasens, filla de pagès d'Altafulla.

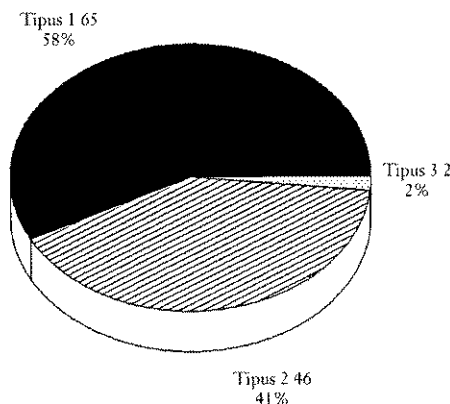
1770: Joaquim Puig i Domingo, mariner de Torredembarra, hereu, que es casa amb Gertrudis Alegret i Grau, filla de pagès d'Altafulla.

1771: Josep Bellvé i Calull, pagès de Tamarit, hereu, que es casa amb Maria Vidal i Ramon, filla de pagès d'Altafulla.

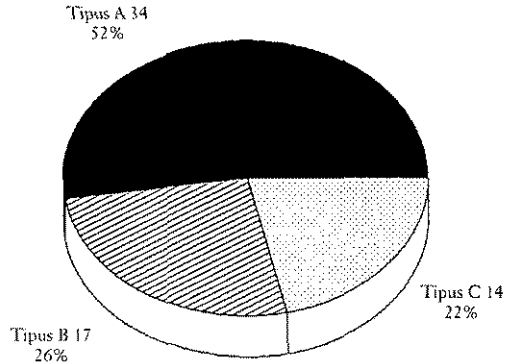
1773: Joan Nin i Magriñà, comerciant d'el Vendrell, hereu, que es casa amb Josepa Capestany i Marqués, filla de pagès d'Altafulla.

Remarquem que només en un cas un hereu es casa amb una pubilla, es tracta de Pere Aguader i Ferrando (1760), i la núvia és Maria Bellvé i Salvat. Tots dos són d'Altafulla i de famílies pageses.

ALTAFULLA S. XVIII Estratègies matrimoniales

ALTAFULLA S. XVIII
Distribució matrimonis dels pagesos

FILLES DE PAGÈS CASADES AMB PAGESOS

Hi ha tres tipus d'estratègies matrimonials, indistintament del lloc de procedència dels cònjuges:

Tipus 1: Ell és pagès i ella filla de pagès. Són 65 casos i representen el 58% dels capítols matrimonials.

Tipus 2: Un dels cònjuges es dedica a la pagesia però l'altre no, és a dir, aquells matrimonis en què el marit no fa de pagès o el pare d'ella tampoc. Són 46 casos i representen el 41% dels capítols matrimonials.

Tipus 3: Es desconeix l'ofici d'ell o del pare d'ella. Són 2 casos i representen el 2% del total de capítols.

Pel que fa als matrimonis entre pagesos (els 65 casos abans esmentats) es distribueixen de la següent manera:

Tipus A: Filles de pagès d'Altafulla casades amb pagesos d'Altafulla. Són 34 casos i representen el 52,3%

Tipus B: Filles de pagès d'Altafulla casades amb pagesos de fora vila. Són 17 casos i representen el 26,2%.

Tipus C: Filles de pagès forasteres casades amb pagesos d'Altafulla. Són 14 casos i representen el 21,5%.

PROCEDÈNCIA DELS CÒNJUGES

La procedència dels cònjuges, tant del homes com de les dones, que atorguen capítols matrimonials entre 1756 i 1799, es reflecteix en el següent quadre:

Municipis	Homes	Dones
ALMOSTER	–	1
ALTAFULLA	89	98
ARGILAGA, l'	–	1
BALAGUER	1	–
BERAMI	–	1
BRÀFIM	–	1
BIURE	–	1
CATLLAR, el	–	2
CREIXELL	1	–
FERRAN	1	2
MOLNARS, el	1	1
POBLA DE MONTORNÈS, la	1	–
PONT D'ARMENTERA, el	1	–
RIERA, la	4	1
TAMARIT	3	3
TARRAGONA	3	–
TORREDEMBARRA	5	–
VENDRELL, el	2	–
VILA-RODONA	1	–
NO SE SAP	–	1
TOTAL	113	113

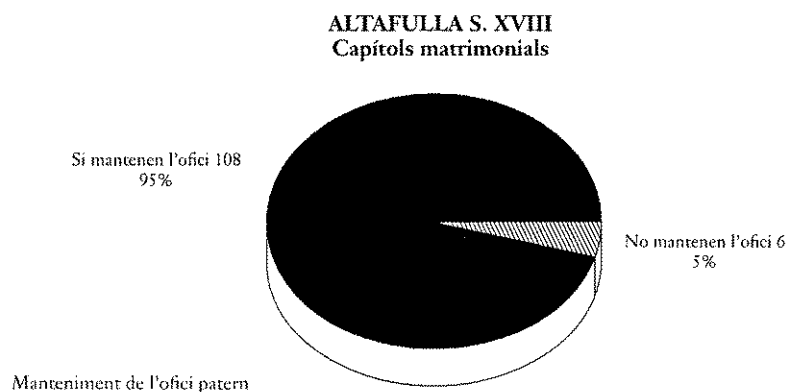
El 78% dels homes són procedents d'Altafulla. La procedència d'altres indrets no és massa representativa, fora d'aquells que provenen de Torredembarra, amb un 4,5%, i els que procedeixen de la Riera, amb un 3,5%. La resta –13%– pertanyen a alguna de les localitats citades.

Amb les dones succeeix el mateix: el 87% són d'Altafulla; un 3% de Tamarit i la resta, el 10%, de les altres localitats esmentades.

És important remarcar que el lloc d'origen dels homes i de les dones no és el mateix, tret quan es tracta de les localitats més importants,

però en aquells casos, que són poc representatius, no coincideixen els dels homes amb els de les dones.

Potser s'hauria d'esmentar que el cas més sorprenent és el del marit, natural de Balaguer, pagès, que es casa amb una pubilla filla de pagès. Els altres llocs de procedència dels conjuges són les viles del voltant d'Altafulla.

MANTENIMENT DE L'OFICI PATERN

En aquest apartat s'han tractat tots el capítols matrimonials (113), sense diferenciar el lloc de naixement, és a dir, encara que no siguin tots els cònjuges d'Altafulla.

El resultat ens permet observar que en 108 dels casos (95%) els fills mantenen l'ofici del pare i que només 6 es dediquen a d'altres tasques, representen el 5%

Els 6 casos en què no mantenen l'ofici són:

Any	Nom del fill	Ofici del fill	Ofici del pare
1760	Madriles i Soler, J.	SASTRE	PAGÈS
1767	Armengol i Castells, J.	MARINER	PAGÈS
1768	Mas i Argenter, F.	MARINER	PAGÈS
1773	Nin i Magriñà, J.	COMERCIANT	PAGÈS
1777	Frexes i Oliver, A.	NEGOCIANT	CORDER
1794	Elias i Vidal, A.	PAGÈS	MARINER

És interessant veure que d'aquests casos en quatre els fills deixen la pagesia per dedicar-se a d'altres tasques i que només en un cas l'home, essent fill de mariner, es dedica a la pagesia.

BIBLIOGRAFIA

- BARRERA GONZÁLEZ, A. (1990): *Casa, herencia y familia en la Cataluña rural*. Alianza universidad, Madrid.
- GARCÍA CÁRCEL, R. (1983): "La recerca sobre la família catalana de l'antic règim". *L'Avenç*, núm. 66, pp. 942-949.
- PÉREZ, I. i GIL, A. (1990): "Fembras vils" versus verges ideals: la justícia moderna i la dona" dins Dossier Les dones a l'Antic Règim: imatge i realitat. *L'Avenç*, núm. 142. pp. 30-35.
- ROVIRA I GÓMEZ, S.-J. (1992): *La gent de mar de Torredembarra (S.XVIII)*. Paratge Tarragoní. Tarragona, pp. 97-100.
- ROVIRA I GÓMEZ, S.-J. (1992): *La gent de mar de Cambrils (S. XVIII)*. I.E.T. Ramon Berenguer IV. Tarragona, pp. 109-118.
- ROVIRA I GÓMEZ, S.-J. (1993): *La gent de mar d'Altafulla (S. XVIII)*. Centre d'Estudis d'Altafulla. Altafulla, pp. 135-145.

Elisabeth Baldor Abril
Isabel Cáceres Cuello de Oro
Nieves Farrás Royo